

Themabijeenkomst VN-verdrag en inclusie

Inleiding door Pouwel van de Siepkamp, voorzitter KansPlus

Vorig jaar is het VN-verdrag voor mensen met een beperking eindelijk door Nederland geratificeerd. Als we het hebben over het VN-verdrag wordt direct gedacht aan inclusie als een centraal thema. Dit roept herinneringen op aan de tijd dat het overheidsbeleid erop gericht was om de instellingen te sluiten en iedereen met een verstandelijke beperking in de samenleving te laten wonen. Dat riep toen naast adhesie ook veel verzet op binnen de cliëntenbeweging.

Als KansPlus vinden we dat niet weer in een zwart-wit denken vervallen moet worden en dat we genuanceerder moeten kijken welke vormen van inclusie passen bij de ontplooiingswensen en mogelijkheden van individuen. KansPlus wil een onderzoek laten doen naar de mogelijkheden van inclusie vanuit speciale voorzieningen zoals de beschutte omgeving van een instellingsterrein.

Het VN-verdrag gaat uit van de volgende grondbeginselen:

- a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
- b. Non-discriminatie;
- c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
- d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
- e. Gelijke kansen;
- f. Toegankelijkheid;
- g. Gelijkheid van man en vrouw;
- h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

We richten ons nu vooral op de derde: participatie en opname in de samenleving.

De vraag is wat deze begrippen precies betekenen en hoe dat voor mensen met een verstandelijke beperking kan worden uitgewerkt. De volgende definities zijn gevonden:

Samenleving = een bevolking die een sociaal geheel vormt. Deze groep mensen vormt samen een halfgesloten systeem (www.ensie.nl)

Participatie = deelname aan sociale en culturele activiteiten, en een gelijkwaardige bijdrage hebben in de vormgeving daarvan.

Inclusie = De insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten. De verantwoordelijkheid tot 'aanpassing' ligt niet bij een sociaal achtergestelde groep, zoals bij integratie. (encyclo.nl de Nederlandse Encyclopedie)

Inclusie staat tegenover validisme (Wikipedia)

Validisme = discriminatie en marginalisering van mensen met een functiebeperking op grond van hun lichamelijke en/of verstandelijke gesteldheid

Bij de definitie van 'samenleving' wordt niet aangegeven hoe groot en divers de samenleving zou moeten zijn. In principe is er bij twee mensen al sprake van een samenleving.

Vanuit een individu kijkend zou je een aantal niveaus van samenleving kunnen onderscheiden. Het eerste niveau is de samenleving met belangrijke anderen in het dagelijks leven, zoals ouders, broers/zussen, en voor mensen die in een zorgvoorziening wonen hun dagelijkse begeleiders. Het volgende niveau is de grotere familie, de vrienden en groepsgenoten.

Als derde niveau is er de samenleving met wat gelijkgestemden genoemd kan worden; mensen met wie bepaalde interesses deelt: teamleden op de

sportvereniging, collega's op het werk, enz.

Tot slot de open samenleving met mensen die je niet kent en waar je ook geen bijzondere verbinding mee voelt.

Bij inclusie wordt vaak gedacht dat iedereen zich direct in de buitenste cirkel moet gaan begeven. De vraag is echter of dit mogelijk en zingevend is als de binnenste cirkels onvoldoende gevuld zijn met zingevende relaties.

Presentatie Nieuw Woelwijck door Annejet Viehoff ,voorzitter familievereniging Nieuw Woelwijck

Nieuw Woelwijck is een dorp voor mensen met een verstandelijke beperking in Groningen. Het is een beschutte woonomgeving waar alles is aangepast aan het tempo en informatieverwerkingsmogelijkheden van de bewoners. Binnen deze omgeving kan een mate van zelfstandigheid gerealiseerd worden die in een gewone samenleving niet mogelijk is. Er is bijv. een winkel waar je persoonlijk geholpen wordt en waar de winkelier je helpt de juiste boodschappen uit het schap te pakken en in je boodschappenkarretje te doen.

Iedereen heeft een plek in het dorp en levert op de een of andere manier een bijdrage aan de samenleving. Zo is er een persoon die zakjes vult met waspoeder, omdat anders anderen de was niet kunnen doen. Het werk is niet georganiseerd op basis van efficiëntie (bijvoorbeeld je boodschappenlijst via de mail naar de winkel sturen, zodat je de klaarstaande boodschappen alleen nog maar op hoeft te halen) maar op de vraag hoe de bewoners zoveel mogelijk betrokken kunnen zijn bij, en een bijdrage leveren aan wat belangrijk is voor het dagelijks leven in het dorp.

In het dorp wonen ook mensen met een relatief lichte verstandelijke beperking. Ook die hebben het hier prima naar hun zin. Ouders en andere familieleden van de bewoners zijn altijd welkom en voelen zich thuis in het dorp. Er zijn familieleden van inmiddels overleden dorpsbewoners die nog steeds regelmatig komen en nu als vrijwilliger in het dorp hun rol en plek hebben.

Na de presentatie van mevrouw Viehoff is een korte film vertoond om een beeldimpresie te krijgen van het dorp.

Naar aanleiding van de presentatie volgt een aantal reacties:

Emiel van den Dungen – KansPlus Over Betuwe geeft aan, dat hij hoopt dat het dorp Nieuw Woelwijck behouden blijft. De heer Van den Dungen maakt de vergelijking met Het Dorp, geopend in de jaren zestig. Het Dorp heeft een andere opzet en is bestemd voor mensen met een lichamelijke beperking. Mevrouw Viehoff geeft aan, dat zij hoopt dat het Dorp van Nieuw Woelwijck blijft bestaan. In de loop der

jaren is de populatie wel veranderd. Nieuw Woelwijck blijft kritisch ten opzichte van het dorp. Wat wordt toegevoegd uit de samenleving en wat niet? Bijvoorbeeld: de boodschappen worden met een boodschappenlijstje gedaan en niet besteld via de computer, zoals de inspecteur van de Gezondheidszorg voorstelde. Door het zelf doen van de boodschappen voelt de bewoner zich meer gewaardeerd.

Gerrie Beumer: Kennis- en adviescentrum KansPlus geeft aan, dat zij in het verleden als zij een bezoek bracht aan de regio van Nieuw Woelwijck, zij van Nieuw Woelwijck altijd een helpende hand geboden kreeg voor de praktische zaken met betrekking tot haar verstandelijk gehandicapte zoon. Gerrie Beumer geeft aan, dat zij dit destijds als heel bijzonder heeft ervaren.

Volgens mevrouw Viehoff wordt bij Nieuw Woelwijck een goed financieel beleid gevoerd en zoals eerder aangegeven, blijft men alert en kritisch op haar eigen organisatie. Voortdurend wordt getoetst of alles nog kan blijven zoals het gaat of dat er wellicht aanpassingen moeten worden aangebracht.

De heer Jaap Zwitser geeft aan, dat het bijna een sprookje lijkt, zoals men daar woont. Het Manifest, uitgegeven door KansPlus, staat in zekere zin haaks op de manier van wonen op Nieuw Woelwijck. De heer Zwitser is van mening, dat het uiteraard ook ligt aan de invulling van hoe men samenleeft.

Discussies

Na de inleiding en de presentatie over Nieuw Woelwijck is in groepjes gediscussieerd waarbij de vraag was op welke wijze de definities zoals eerder beschreven voor mensen met een verstandelijke beperking begrepen en uitgewerkt kunnen worden.

Punten die in de discussies naar voren kwamen zijn o.a.:

- Het model Nieuw Woelwijck ziet er mooi uit en is zeker voor veel mensen met een verstandelijke beperking een goede leefomgeving. Er zijn echter ook mensen die meer nodig hebben en in deze omgeving beperkt zouden zijn in hun ontplooiingsmogelijkheden. Ook is het niet wenselijk als alle mensen met een verstandelijke beperking zo zouden wonen, omdat ze dan niet meer zichtbaar zijn voor de rest van de maatschappij.
- Bij het begrip 'samenleving' moeten we inderdaad niet voor iedereen denken aan de volledig open samenleving. Voor veel mensen is deze samenleving te onoverzichtelijk en complex. Alles gaat ook veel te snel.
- Als gesproken wordt over gelijke rechten en plichten lijkt het er vooral op neer te komen dat mensen met een beperking zich moeten aanpassen aan de eisen van de samenleving – bijvoorbeeld in hun gedrag – ook al is dat voor hen als gevolg van de beperking heel moeilijk of onmogelijk. De samenleving moet zich zo ontwikkelen dat er een plek is voor mensen met een beperking inclusief hun eventuele uit de beperking voortkomende hebbelijkheden en onhebbelijkheden.
- Naast het voorbeeld van Nieuw Woelwijck zien we ook veel voorbeelden waar mensen met een verstandelijke beperking in de open samenleving zingeving vinden in hun leven. Het is belangrijk dat we over de volle breedte goede voorbeelden zien en benoemen. Op basis daarvan kan op individuele basis bekeken worden wat voor iemand het meest wenselijk is.
- Bij het bekijken wat voor iemand wenselijk is, is niet de kalenderleeftijd het meest bepalend. De cognitieve vermogens en vooral het sociaal-emotionele ontwikkelingsniveau is veel bepalender

voor de mogelijkheden voor sociale inclusie. Belangrijkste is dat de leefomgeving en omstandigheden voor de mensen op individueel niveau zingevend zijn.

- De omgeving waar iemand woont of is (bijv. de school of werk/dagbesteding) moet mensen prikkelen hun eigen kwaliteiten te ontplooien. De ontwikkeling van mensen moet niet gericht zijn op aanpassing aan de omgeving.